

De rol van financiële integriteit in het bedrijfseconomisch toezicht van de Bank van de Nederlandse Antillen

Toespraak Dr. E.D. Tromp tijdens het integriteitscongres
3 november 2000

Excellenties, dames en heren goedemorgen,

Het is mij een genoegen om ter gelegenheid van dit Integriteitscongres het woord tot u te mogen richten. In mijn voordracht zal ik een uiteenzetting geven over

het belang van financiële integriteit in het bedrijfseconomisch toezicht van de BNA

De betekenis van de financiële integriteit is in de laatste jaren met rasse schreden toegenomen. Gebeurtenissen in het recente verleden hebben duidelijk gemaakt dat niet meer volstaan kan worden met slechts toe te zien op de "naleving van de letterlijke tekst van wet- en regelgeving", maar dat de aandacht ook dient uit te gaan naar de "naleving van de geest en van de bedoeling van de regelgeving". Deze verbreding van het aandachtsgebied impliceert de introductie van ethische en morele criteria of waarden. De noodzaak hiertoe is mede ingegeven door de vanwege technologische ontwikkelingen en globalisering toegenomen mogelijkheden om misbruik te maken van een ingewikkelder geworden financiële sector.

Staat u mij toe het begrip integriteit te illustreren aan de hand van de volgende gebeurtenis: drie vrienden checken voor een overnachting in bij een hotel, alwaar zij te horen krijgen dat de prijs voor een overnachting 30 gulden bedraagt. Het bedrag brengen zij bijeen door ieder 10 gulden in te leggen. Naderhand komt de hotelier echter tot de ontdekking dat de prijs voor een overnachting niet 30 maar 25 gulden bedraagt. De hotelier stuurt de hotelbode er vervolgens op uit om de drie gasten hun de 5 te veel betaalde gulden terug te betalen. Onderweg naar de gasten realiseert de bode zich echter dat de 5 gulden niet deelbaar is door drie en besluit hij de drie vrienden elk 1 gulden uit te betalen en de resterende 2 gulden in zijn zak te steken. Dit plaatst ons wel voor de volgende vraag: door de terugbetaling van de 3 gulden hebben de drie gasten 3 maal negen, dat is 27 gulden betaald. Samen met de 2 gulden die de bode in zijn eigen zak heeft gestoken, brengt ons dat op 29 gulden. De vraag is dan: waar is de laatste ene gulden gebleven? Alvorens deze vraag te beantwoorden, laten we eerst onze aandacht richten op de ontwikkelingen in de financiële sector.

Nog recentelijk waren de directe gevolgen van de aantasting van een goede naam en reputatie van een financieel centrum in de regio van dichtbij te volgen, toen de Verenigde Staten op mondiaal niveau een negatief advies uitbrachten voor het onderhouden van handelsrelaties met Antigua en Barbuda nadat deze eilanden werden bestempeld als 'non-cooperative', zijnde in strijd met de 40 aanbevelingen van de FATF. Het gevolg hiervan was dat investeerders zich massaal hebben teruggetrokken, wat heeft geleid tot desastreuze gevolgen voor de financiële sector van beide eilanden. Instellingen en daarmee ook het hele financiële apparaat kunnen het vertrouwen en de goede naam, die in de loop der jaren is opgebouwd, ineens verspelen. "Reputatie komt te voet en gaat te paard." Vandaar dat het in ons aller belang is wanneer de financiële sector zelf, zoals op enige terreinen reeds gedaan is, initiatieven neemt om de sector te vrijwaren van mogelijke smet. De BNA vervult ook in de ogen van buitenstaanders een steeds groter wordende coördinerende en controlerende rol in deze.

De rol van de wettelijk aangewezen toezichthouder

De taak van de BNA als toezichthouder is tweeledig en bestaat uit:

1. Het bevorderen van de stabiliteit van de Antilliaanse gulden, het zogenaamde "monetair toezicht"; en
2. Het zorgen voor een gezond en efficiënt financieel systeem op de Nederlandse Antillen, het "bedrijfseconomisch toezicht".

In dit kader heeft de BNA onder meer de verantwoordelijkheid om er zorg voor te dragen dat de reputatie van de Nederlandse Antillen als gerespecteerd internationaal financieel centrum niet in het gedrang komt. In feite is financiële integriteit nauw verweven met de hoofddoelstelling van het bedrijfseconomisch toezicht, crediteurenbescherming en bewaking van de stabiliteit van het financieel stelsel.

Naast deze reguliere controle en bewaking zijn met de introductie van ethische en morele criteria nieuwe aspecten aan de orde zoals: benadeling van derden, misbruik van voorwetenschap, de cultuur van de bestuurskredieten en van aandeelhouders, het gedogen van witwassen en van omkoping en belangenverstrengeling.

In het verlengde hiervan is de waarborg voor financiële integriteit het meest tastbaar in de integriteittoets die de BNA uitoefent en haar supervisie op de naleving van regels met betrekking tot deugdelijk 'Corporate Governance'.

Middenstuk

- Integriteittoets

Bij integriteit in de financiële sector gaat het er in de praktijk om te voorkomen dat dienstverleners worden misbruikt voor onoorbare of illegale praktijken. In dit kader is het evenzeer van belang dat bestuurders geen misbruik maken van hetzij hun positie of hun bevoegdheden.

Het persoonlijk belang van een bestuurder mag niet prevaleren boven het algemeen of maatschappelijk belang van de desbetreffende instelling. Overigens is het belangrijk om te voorkomen dat de continuïteit van instellingen in gevaar wordt gebracht door belangenconflicten tussen bestuurders onderling.

De continuïteit van financiële instellingen is dus in grote mate afhankelijk van de kennis, de integriteit en de samenwerking tussen de verschillende bestuursorganen onderling. In dit kader heeft de BNA in 1996 richtlijnen in de vorm van "Corporate Governance" opgesteld. Deze richtlijnen bieden ondersteuning aan bestuurders bij het formuleren van eigen procedures en richtlijnen voor het voeren van deugdelijk bestuur.

In het verlengde hiervan hanteert de BNA, bij de beoordeling van bestuursleden van financiële instellingen, de zogenaamde 'Fit and Proper' test (de zogenaamde integriteittoets). In juli 1998 heeft de Bank een beleidsmemorandum uitgegeven met betrekking tot de door de Bank uitgevoerde 'Fit and Proper' test. Doelstelling van dit memo was om het kader waarbinnen de Bank de integriteittoets uitvoerde uiteen te zetten. De in het memorandum genoemde richtlijnen vinden hun wettelijke grondslag in de Landsverordening Toezicht Bank- en Kredietwezen uit 1994 en de Landsverordening Toezicht Verzekeringen van 1990.

Personen die betrokken zijn bij het bestuur van een instelling worden aan deze test onderworpen alvorens toestemming te verkrijgen van de BNA om in die hoedanigheid te mogen functioneren. Het betreft bestuursleden, leden van de raad van commissarissen en aandeelhouders.

Als onderdeel van deze integriteittoets wordt een antecedentenonderzoek gedaan waarbij wordt nagegaan of de betrokken personen een crimineel verleden hebben en/of het wel eens is voorgekomen dat onder hun verantwoordelijkheid, instellingen zijn benadeeld waarbij sprake is geweest van bijvoorbeeld wanbeleid of grove nalatigheid.

Ook aandeelhouders van instellingen zijn onderhevig aan een integriteittoets. Alvorens tot een instelling toe te treden wordt nagegaan in hoeverre er belangenconflicten kunnen ontstaan indien deze personen of instellingen participeren middels hun aandeel. In dit kader is het van eminent belang dat de reputatie van de aandeelhouders in kwestie onschendbaar is opdat deze de reputatie van de desbetreffende instelling niet aantast.

- Gedrags- en beroepsregels personeel

Tijdens reguliere onderzoeken bij instellingen uit hoofde van het bedrijfseconomisch toezicht, wordt zowel de opzet, het bestaan als de werking van interne gedrags- en beroepsregels onder het personeel getoetst. Middels interviews met cruciale personeelsleden wordt nagegaan in hoeverre men kennis heeft van deze regels en in hoeverre deze in de praktijk worden nageleefd.

In het bedrijfseconomisch toezicht beperkt financiële integriteit zich niet slechts tot de integriteittoets van de hoogste organen. Uiteraard dienen leiding en bestuurders voldoende waarborg te bieden om hiaten in de administratieve organisatie of interne controle systemen te dichten. Deze dienen echter als basis om de verdere uitvoering van gedragsregels in juiste banen te leiden. Van belang hierbij is dat deze regels naar behoren worden nageleefd; ook op de lagere niveaus van de instelling. Relevante elementen in dit verband zijn bedrijfscultuur, normen en waarden.

Bovendien is het vermeldenswaard om rekening te houden met de persoonlijke culturele achtergrond, de normen en waarden van de medewerkers alvorens zij toetreden tot de desbetreffende instelling.

Ik zou op deze plaats erop willen wijzen dat tegelijkertijd met het aanleggen van gedrags- en beroepsregels jegens het personeel van onder toezicht staande instellingen in de financiële sector, het voor de hand licht dat de Bank als toezichthouder zichzelf de verplichting oplegt dezelfde regels toe te passen op haar eigen personeel. De Bank dient bij de vervulling van haar taken in de financiële sector ter zake van integriteit van personeel borg te staan voor dezelfde integriteit als die zij verlangt van de onder haar toezicht staande instellingen.

Vandaar dat ik mij ook geheel kan vinden in de stelling 'Integrity is more than rules'. Het betreft een manier van leven, een continue afweging van normen en waarden.

De toenemende tendens van normvervaging in de samenleving en het steeds sterker wordende materialistische denkkader komen steeds meer op de voorgrond, waardoor de persoonlijke integriteit in de mens naar de achtergrond verschuift. Vooral in de westerse wereld is het gevaar groot dat het persoonlijk belang van een medewerker zal prevaleren boven het algemeen of maatschappelijk belang van de instelling. In dit kader heeft de BNA officieel een integriteitafdeling in het leven geroepen, die als voornaamste taak heeft om specialistische ondersteuning te bieden aan het bedrijfseconomisch toezicht dat door de BNA wordt gevoerd. In het verlengde hiervan ontwikkelt de BNA samen met De Nederlandsche Bank een zogeheten integriteitsaudit. De bedoeling hiervan is dat binnen bedrijfseconomisch toezicht, systematisch en genettegreerd aandacht wordt geschonken aan integriteitsrisico's, teneinde voornamelijk de dreiging van reputatierisico te verkleinen.

- Rol van de interne controle comité/compliance officer om integriteit te waarborgen

Toezichthouders van de BNA steunen op de primaire taak die is weggelegd voor de interne controle comité en compliance officer zoals omschreven in onze richtlijnen voor 'Corporate Governance'.

Op basis van deze richtlijnen dienen beide organen zich ervan te verzekeren dat de integriteit van de instelling in zijn geheel wordt gewaarborgd. Beide organen dienen onafhankelijk van de dagelijkse bestuurders te functioneren en dus rechtstreeks aan de Raad van Commissarissen te rapporteren. Het adequaat opereren van deze organen vergemakkelijkt de taak van de BNA als toezichthoudster aanzienlijk.

In dit kader is het van belang om zoveel mogelijk doorzichtigheid te creeren, zowel in de beleidsvorming als in de uitvoering daarvan. Het Bazelse comité voor financiële regelgeving en toezichtzaken heeft het over 'Enhancing Bank Transparency' oftewel vrij vertaald: 'De bevordering van doorzichtigheid in het bankwezen'. Het comité heeft onlangs richtlijnen opgesteld die een duurzame en gezonde ontwikkeling van de financiële sector bemoedigen. Verder is het comité van mening dat transparantie in het beleid overeenkomt met transparantie in zowel structuur als activiteiten.

De richtlijnen geven aan dat zowel toezichthouders als potentiële investeerders standaardinformatie dienen te verkrijgen door het gebruik van definities en een classificatiesysteem te introduceren, zodat het vergelijken van appels met peren wordt verholpen. Voorts dienen toezichthouders bepaalde financiële maatstaven te ontwikkelen ter ondersteuning van het toezicht en ter verbetering van de informatieverschaffing aan het publiek.

Deze informatie betreft onder meer het openbaar maken van specifieke financiële gegevens, risicospreiding, administratieve systemen en basis gegevens omtrent het strategisch en operationeel beleid dat wordt gevoerd door respectievelijk de raad van commissarissen en het dagelijks bestuur.

- Uitbreiding financiële integriteitonderzoek door de BNA

De BNA heeft de noodzaak ingezien om de integriteittoetsing te structureren. Daartoe is opgericht een Unit Integriteit Financiële Sector. Naast de betrouwbaarheid van bestuurders, staan mede centraal de wijze van bedrijfsvoering, en de effectiviteit van de genomen interne maatregelen om misbruik tegen te gaan en het tijdig signaleren van ongewenste internationale tendensen. Het tijdig signaleren van mogelijke afbreukrisico's komt de gehele financiële sector ten goede. Bovendien zal een database aangelegd moeten worden om te voorkomen dat personen die in het buitenland reeds als onbetrouwbaar gesignaleerd staan hier te lande alsnog proberen een "keyposition" in een financiële instelling te verwerven.

Slot

Toezicht op financiële integriteit vormt een vitaal onderdeel van het bedrijfseconomisch toezicht van de BNA. De integriteittoets, gedrags- en beroepsregels voor het personeel en de rol van het interne controle comité in het beperken van reputatierisico vormen tezamen onderdeel hiervan. Deze opsomming is niet uitputtend, maar wel degelijk gericht op het waarborgen van integriteit in financiële instellingen. Voor de BNA is integriteit een noodzaak voor het garanderen van een sterk en gezond financieel centrum. Tevens zijn wij ons er terdege van bewust dat een onschendbare reputatie ontvankelijk is voor iedere aandoening en trachten wij ons optimaal te

beschermen tegen ieder risico. De praktijk bewijst dat de integriteittoets van bestuurders niet voldoende is voor de waarborging hiervan. Financiële integriteit heeft ook te maken met de bedrijfscultuur en de manier waarop een instelling zijn bedrijfsvoering organiseert. Het beperkt zich niet uitsluitend tot een cijferanalyse maar strekt zich uit tot de ethiek van de financiële sector als geheel.

Alvorens mijn voordracht te beëindigen, ben ik u het antwoord nog schuldig op de vraag van de zoekgeraakte gulden van de hotelbode van het begin van mijn voordracht. Het antwoord is simpel: door de terugbetaling van de drie gulden, hebben de drie gasten per saldo niet dertig, maar 27 gulden aan het hotel betaald. Van die 27 gulden is 25 gulden terecht gekomen in de kas van het hotel en de resterende 2 gulden in de zak van de bode. De mathematische raadsel is hiermee tot een oplossing gekomen. Rest wel nog de vraag of de bode geheel integer handelde door eigenhandig de resterende 2 gulden in eigen zak te steken.